

Årgång 23 ● nr 1 - 2010

nattvakkan

Nattvakan

utges av Hudiksvallsregionens fågelklubb (HFK).
Tidningen utkommer med två nummer årligen
och erhålles av samtliga medlemmar i HFK.
Årsavgiften för medlemskap är för närvarande
100 kronor och insättes på pg. 88 94 30-5.

Hudiksvallsregionens fågelklubb

är lokalklubb till Gävleborgs Läns Ornitologiska Förening (GLOF). Medlemskap i HFK är dock oberoende av medlemskap i GLOF. HFK:s verksamhetsområde utgörs av Hudiksvalls och Nordanstigs kommuner.

Lokalklubben har till syfte att samlar och stimulera intresset för fågelfaunan och skyddet av fågelmiljön i Hudiksvalls och Nordanstigs kommuner. Dessutom skall föreningen verka för att sprida kunskap i fågel frågor genom kursverksamhet och exkursioner. Föreningen skall vara ett forum där medlemmarna inspirerar och informerar varandra. En viktig uppgift för föreningen är att vara drivande i vissa frågor med anknytning till fågelskydd.

Styrelse

Ordförande: Mats Sundkvist, Båtmansvägen 6

824 40 Hudiksvall, Tel. 070-698 69 11

Vice ordförande: Kristina Sjöström, Välsta 62

824 94 Hudiksvall, Tel. 0650-74 30 87

Sekreterare: Karin Svensson, Blockvägen 16 F

824 34 Hudiksvall, Tel. 070-51 348 66

Kassör: Lars-Göran Lindström, Slåttervägen 13

824 40 Hudiksvall, Tel. 070-629 15 24

Övrig ledamot: Jonas Lind, Tussmorvägen 21

820 64 Näsvisken, Tel. 070-307 32 82

Suppleant: Bo Fagerström, Dalgatan 10

824 42 Hudiksvall, Tel. 0650-59 51 58

Suppleant: Niclas Vallin, Bergevägen 9

820 77 Gnarp, Tel. 0652-141 20

Följ med HFK på exkursion

Hudiksvallsregionens fågelklubb har ett digert utflyktsprogram under alla årstider.

Tryckt av:
Tryckpressen
Borås

Intressanta observationer

hösten 2009

En stor del av skådandet höstetid brukar dels ägnas åt sträckräkning och gärna också de ovanliga arter som följer i sträckets efterdyningar.

Jag tog vid förra genomgången av "Intressanta observationer" upp att det setts så många olika gåsarter vid Lillfjärden. I början av september gästades lokalen av en grupp om hela 13 stycken så kallade tundrasädgäss alltså den ovanligare rasen sädgås men ingen egen art. Rasen har setts vid något tillfälle tidigare vid Lillfjärden. I slutet av månaden hittades en stor flock om hela 17 spetsbergsgäss i Bjuråker. Den största flocken som har setts i våra trakter. Det verkar som att arten blir vanligare för varje år.

Oktober kom att bli en intensiv skådamånad. Kring 10-11 oktober befann sig ett gäng skådare på Gran och som vanligt hittades spännande arter på ön. Flera skärpiplärkor, några skärnsnäppor och framför allt en svartnäbbad islom (ny art för Nordanstigs kommun) måste framhållas. Under månaden sågs en del flockar av prutgås sträcka söderut längs kusten. Bästa dagen blev dock den 26/10 då nästan 600 exemplar drog förbi söderut utanför Stocka-Ström. Samma dag upptäcktes även en hökuggla längs E4 mellan Iggesund och Hudik, men även en vid Lunnsjön, Gnarp. Dagen efter sågs ytterligare en i Bjuråker. Märkligt att det blev tre fynd av hökuggla inom loppet av två dagar och inget mer under hela hösten! Höstens verkliga raritet blev den korttälärka (ny art för Hälsingland) som under en veckas tid i slutet av oktober höll hov på en sandstrand öster om Hölick. I samma område sågs även skärnsnäppa och skärpiplärka. Månaden avslutades med en sydsträckande alkekung vid Kuggören.

Efter ganska händelsefatta november och december avslutades året med att en konvexfiskare återigen sågs vid Iggesunds Bruks varmvattenutsläpp på Skälön. En rapport om två stycken bruna hönsfåglar vid en gård i Enånger visades sig var ett par rapphönor.

INNEHÅLL NR 1 - 10

Intressanta observationer	3
<i>Mats Axbrink</i>	
Fågelrehabilitering	4
<i>Krister Karlsson</i>	
Januariresa	10
<i>Lars-Göran Lindström</i>	
Gulhämpling	15
<i>Lars-Göran Lindström</i>	
Ringmärknings- verksamheten 2009	18
<i>Kenneth, Karelius, Lars-Göran Lindström</i>	
Korttälärka	25
<i>Lars-Göran Lindström</i>	
Program	26
Rapphöna	28
<i>Lars-Göran Lindström</i>	
Nyårsexkursionen	30
<i>Karin Svensson</i>	
Sädgås	32
<i>Lars-Göran Lindström</i>	
Vinterfåglar inpå knuten	33
<i>Staffan Müller</i> <i>Foto på framsidan. Gråsiska, Håstaby mars 2009. Foto: Lars- Göran Lindström</i> <i>Foto på sista sidan. Rapphöna, Haga, Enånger 4/1 2010. Foto: Lars- Göran Lindström</i>	

Ett fiskedrag har fastnat på en gråmurt. Foto: Jan-Åke Hillarp, Skanör.

Fågelrehabilitering

Krister Karlsson

Lite om vad det är och hur man rehabiliterar fåglar och annat vilt. Här kommer det mesta dock att handla om fåglarnas första hjälp. Vad och hur gör man vid rehabilitering av fåglar och vilt?

NI SKA HÄR FÅ EN LITEN INBLICK i hur det kan vara. Jag som skriver detta jobbar som djurvårdare på Järvzoo och kommer i kontakt med diverse skadade eller övergivna fåglar och andra djur som folk hittar. Jag ska hålla mig mest till fåglar men det blir nog lite däggdjur också. Jag ska försöka ge er en inblick i vad det är och hur det kan gå till när jag får in ett djur för rehabilitering.

Djuren som kommer in är oftast funna av vanliga människor som är ute och rör sig i skog och mark. För den delen är det ganska vanligt hemma i trädgården också, inte allt för sällan hemburna av husets katt, eller knockade av pensionärskuvörens fönster. Då vi kan få telefonsamtal om alla möjligt djur, så gäller det att ta det på rätt sätt. Vi kan och har inte möjlighet att ta in allt som folk ringer

om. Man måste också ställa frågan vad som händer sedan. Alla djur kan man inte släppa ut igen efter en lyckad rehab. Som exempel kan man ta bock-kid av rådjur, alla vet vi ju hur hjälplösa och gulliga de är när de är små. Men du får garantera en folkilsken och farlig råbock då den blir större och får horn. Så där kan och ska man bara erbjuda en snabb och bra avlivning. Men då vi människor har så olika syn på det här med liv och död, kanske man aldrig hör ifrån upphittaren igen. Då vi ändå pratar rådjur kan jag säga det att kid som ser övergivna ut är oftast inte det, och ska inte plockas in, rågeten finns säkert i krokarna. Är det så att man har tagit hem ett kid kan man lägga tillbaka det inom ett dygn, det är så länge en råget letar efter sitt kid. Det man ofta får höra är att ”vi har ju tagit och klappat på det och det luktar människa”. Det gör inget, det viktiga är att man lägger det på samma ställe som man fann det på. Sen har vi den aspekten, att vi tar ju en naturlig måltid från någon av alla våra rovdjur som har en egen familj att ta hand om, ”äta eller ätas”.

Vad får du göra

Ja vad får man då göra själv med det skadade djuret som man hittar. I vårt land så får du som privatperson omhänderta ett djur i max 48 timmar. På den tiden ska du då ha ringt polisen eller funnit en rehabiliterare som kan ta hand om djuret. Efter de två dygnen gör man sig skyldig till ett brott. Ni kanske minns kvinnan i södra Hälsingland som tagit hand om en ”Duvhök” och sen haft den hemma en längre tid. Polisen var då dit och avlivade fågeln som egentligen var en ”Bivråk” och kvinnan blev bötfälld. De första dagarna är de viktigaste, så det är av största vikt att djuret kommer till en som vet vad som ska göras så snart som möjligt. För i vissa fall kan även de lagliga 48 timmarna vara en alltför lång tid för en utmärklade

Skadad bivråk. Foto: Jan-Åke Hillarp, Skanör.
ung duvhök som har misslyckats fullständigt med jakten.

Vem man ringer beror lite på vilket djur man hittat. Ni kanske inte tror det men alla vilda djur har en ägare. Hittar man ett statens vilt är det polisen man ringer, då är det deras jobb att göra det bästa för djuret. De har telefonnummer till bland annat rehabiliterare. Vilka djur som ägs av staten hittar man på www.naturvardsverket.se. Listan kan förändras med tiden så man får kika om man är osäker. De övriga arterna som inte berörs av listan tillhör markägaren. Krockar en större hackspett med ditt köksfönster och dör på din tomt så är den din. Skulle det istället vara en gråspett så tillfaller den staten.

Många gånger vet folk inte vilken art de har att göra med. Då brukar jag själv ringa till polisen och berätta vad som kommit in till oss. Rör det sig om ett djur av de mindre

En rehabiliterad berguv skall släppas. Foto: Lars G Lindström.

hotade arterna kan man själv kontakta katastrofhjälp fåglar och vilt, www.kfv-riks.se. De kan då hjälpa till att hitta den närmaste viltrehabiliteraren. Naturvårdsverket har också en sida där du kan få små tips om vad man kan göra själv. Vill man själv bli rehabiliterare så håller KFV kurser och efter det är det Naturvårdsverket och länsstyrelsen som avgör om man är lämplig för uppgiften.

När det ringer

Min första kontakt med upphittaren är för det mesta per telefon, men ibland kan de bara dyka upp med djuret, redan infångat i en låda. Har de som ringer redan fågeln eller djuret infångat så kommer vi bara överens om hur vi ska göra. Åker jag eller kommer de till oss eller möts vi på halva vägen? Är djuret fortfarande ute i det fria så får man ställa en del frågor så att man får en klarare bild av läget. Ibland åker man i onödan

då det visar sig att fågeln bara var lite omtumlad och kunde efter lite vila flyga i väg på egen hand. Det är ju tyvärr så att låter fågeln/djuret sig infångas är de ganska illa däran, de vill ju inte bli infångade och hjälpta som en del människor vill tro. Kan de och vågar själva fånga fågeln så är det bra. Då fågeln med största sannolikhet är chockad av olyckan eller av att bli infångad är det bäst att sätta den mörkt och tyst tills vi kan möta upp med varandra.

Hur går man vidare?

Det första jag gör är att titta vad de har kommit med. Det är alltid lite spännande att se efter vad det är. Jag har ju frågat vad det är de hittat men många har lite svävande svar. En gång var det nog en "berguvsunge" men det visade sig vara en vuxen hornuggla som ju ser ut som en mini berguv. En liten rovfågel kan visa sig vara en tornseglare.

När artbestämning är gjord så börjar jag med lite pappersjobb. Jag har en färdig rehab-journal där jag skriver upp lite uppgifter om upphittaren. Det är sådana saker som namn och telefonnummer, var har de hittat djuret och om de vet vad som hänt. Har man pratat med polisen, har man försökt att mata djuret och med vad? Det papperet är djurets id-handling kan man säga. Om det sen är möjligt och fågeln blir bra vill upphittarna ofta att man kommer till dem och släpper fågeln hemma hos dem igen, men mer om friläpp senare.

Då det är gjort kan man sedan fortsätta med att se efter närmare vad som är problemet med fågeln. Man får då vara väldigt försiktig och hantera fågeln så varsamt som möjligt. Fåglar har ju samma smärtupplevelser som vi men du ser inte på dem att de har ont. Vingen kan vara av men de försöker ändå flaxa och vill inte alls bli fasthållen av dig. I första läget så är det till att fastställa och besluta om det är värt att fortsätta med första hjälpen eller om det är ett avlivningsfall! Man ska inte vårda djur till döds enligt min mening. Är det värdefulla djur som örnar, större falkar med mera brukar jag ringa vår veterinär innan vi tar beslut om avlivning.

Behandling

De flesta fåglar kommer in till oss av tre orsaker, vingbrott, krock med fönster eller att fågeln är utmärglade. Några andra skador som kan drabba fåglarna är blödningar, förlamning, förgiftning (råttgift), fluglarvsangrepp (till följd av sår), uttorkning, hypotermi (nedkylning) ofta till följd av svält/utmärpling.

Jag kommer här bara att gå igenom de vanligaste åtgärderna jag brukar göra med fåglarna. Det är ju endast vissa saker jag kan och får göra. Ska fåglarna röntgas eller sys med mera, får jag åka till veterinär med dem.

Det som är lika i nästan alla fall är att fågeln är mer eller mindre chockad av olyckan och

allt runtomkring infångandet. Är fågeln i gott hull och inte har några sår/skador som omedelbart bör ses över, får den sitta mörkt och lagom varmt och lugna ner sig en stund. Rör det sig om utmärglade fåglar måste man först se till att de får upp kroppstemperaturen till rätt nivå, innan man kan börja mata dem lite.

I början får man då sondmata dem med druvsockervatten och ge dem värme. Svarar de bra på detta och kroppsvärmen går upp kan man stoppa i dem en mus eller två. Har de sedan klarat natten så är chansen stor att de klarar sig. Man kanske måste tvångsmata dem någon gång till, men sen brukar de vanligtvis äta själva ganska omgående. Sedan går det fort för dem att komma upp i idealvikten igen.

Sedan har vi olika trauman mot huvudet som kan komma sig av att fåglarna flyger in i hårda saker som fönster och bilar. Är vingarna och övriga delar hela på fågeln är det viktigaste för dessa fåglar en mörk och lugn viloplats. Här är det som i de förra fallen ganska god överlevnad om de klarar de första dygnen. Om fågeln har en hjärnskada kan man se det på att pupillerna öppnar och stänger olika. Dessa fåglar kan man ibland också få tvångsmata i början så att de kommer igång.

Vingbrotten är nog de svåraste skadorna för en lyckad rehabilitering, då främst rovfåglarna är så beroende av sina vingar när det gäller att skaffa mat. En tran till exempel kan ju gå en hel sommar vingskadad, om där finns gott om mat och den klarar sig från predatorer. Det är ju först till hösten folk reagerar på att den inte har flyttat söderut. Då har ofta vingen läkt ihop helt fel och den tranan flyger nog inte mer. Det vi gör i första läget vid vingbrott är att försöka fixera vingen så att skadan inte förvärras. Sedan får man åka och få vingen röntgad och åtgärdad om det är värt det. Det är ju inte bara det att benen ska läka, det gör de på sex

veckor, utan fågelns vinge blir ofta stel och oflexibel efter så lång tid i bandage och benen kanske inte läker ihop helt rakt. Jag har endast haft några fall av vingbrott, som har resulterat i ett lyckat frisläpp.

Frisläppning

Nu har man då om allt gott bra kommit till det roligaste, att släppa tillbaka fågelns eller djuret ut i det fria igen. Då jag pratar om däggdjur är det bara igelkott, hare och ekorrar som vi brukar släppa ut igen. De blir vilda fort igen även om de har varit ganska tama innan. En tam älg däremot vore ingen hit att släppa ut, det vore att be om problem. Fåglar däremot blir aldrig tama om de kommer in som vuxna. Om vi återgår till fåglarna igen så måste jag vara säker på att deras vingar är hundra procentigt bra innan det blir tal om släpp. Det brukar jag se på hur fåglarna rör sig i voljären och bästa tecknet är när fågelns kan lyfta och flyga lodrätt uppåt. Då vet jag att vingarna håller och fågelns har fått tillbaka lyftkraften i dem. Jag hade en gång en fjällvråk som satt hos oss en längre tid och vi hade nästan gett upp hoppet med den. Den kunde inte flyga tillräckligt bra, den tappade höjd så fort den flög någon längre sträcka, i övrigt så kunde man inte se nåt fel på den. Men plötsligt en morgon, vid matdags, såg jag att den började kunna lyfta direkt från marken upp på sina sittpinnar. Jag började då så smått fundera på att provsläppa den. Den visade sig senare flyga hur bra som helst och detta var säkert 10-12 månader efter att den kommit in med en vingskada. Ibland lönar det sig att ha tåladmod.

Då jag tycker att de är redo att släppas så ringer jag för det mesta Kenneth Karelus i Hudikvallen och hör om han har tid att ringmärka fåglarna. Det är alltid roligt om man kan få veta vad som har hänt en fågel någon gång i framtiden, hur länge de levde och vart de tog vägen. En kattuggla som jag

släppte hemma hos mig, tänkte att den ville häcka i min holk, men icke, den drog iväg 29 km ut mot Friggensund till, där den tyvärr blev påkörd av en bil och dödad efter 32 dagar. Sedan måste man också fundera ut var och när man ska släppa dem. Det beror mycket på vilken art och vilken tid på året det är. Jag kan ju till exempel inte släppa en bivråk mitt i vintern, då de normalt har dragit till varmare trakter i Afrika. Är det sommar och det är en adult fågel så släpper jag den på samma ställe där den upphittades, ifall den har en familj som väntar. Men är det unga fåglar och sådana som drar runt på vintern så släpper jag dem ofta på ett ställe där jag tror de kan få en bra start på sitt nya liv. Det är en härlig syn att stå på en bergstopp och ta adjö av en berggöv och se den glida iväg på nya äventyr, efter en lyckad rehabilitering.

Några minnesvärda ögonblick

Den episod jag nog minns bäst är när jag fick in en i mina ögon helt frisk tornfalkshona. Det var en man i Hästberg som hittat henne liggande på marken helt apatisk. Hon var lite under medelhull och verkade lite slö och dålig på att flyga men i övrigt så hittade jag inget fel. Hon fick flytta in i en av rehaburarna och började ganska omgående ta för sig av läckerheterna vi gav henne. På en veckas tid tyckte jag att hon verkade helt återställd, vikten var bra och hon kunde lyfta och flyga som hon ville. Jag ringde upphittaren och bestämde att jag skulle komma och släppa henne på samma ställe som han hittat henne. Hade det varit höst kunde jag ha släppt henne vart som helst, då skulle hon ändå bara ha dragit söderut till varmare breddgrader. Men detta var i början av juli och häckningstid. Då jag kom fram så visade han mig platsen där han hittat henne. Jag plockade ut henne ur lådan och kastade upp henne i luften. Hon tog genast höjd och flög

En fjällvråk tar sina första vingslag efter en lyckad rehabilitering. Foto: Lars G Lindström.

fint utan problem. Sen hände det jag inte kommer att glömma, jag hör ett skrik och farande ur skogen kommer tornfalkshannen och hälsar sin fru välkommen hem. De flyger runt där uppe ett tag och sen hör jag även deras ungar sitta och tigga mat i skogen runt täckten. Maken tyckte nog det var skönt att få lite hjälp med ungarna igen. Så min tanke var då om även ”tornfalkshonor kan bli utbrända.”

En annan gång fick jag in en ung bivråk-hane med en bedrövlig uppsättning fjädrar. De dög absolut inte till att flyga med. Ving-

pennor och stjärt pennor gick av bara man tog i dem. Det berodde på att han hade fått för dålig mat helt enkelt. Det hade varit en dålig sommar för huvudfödan, getingar, därav den dåliga kvaliteten på fjädrarna. Han fick sitta av ett helt år innan alla fjädrarna var bytta, Bivåken byter de flesta flygfjädrarna i Afrika så att de är som bäst vid flytt och häckning. Våren året därpå fick han flyga sin kos igen. Belöningen för allt jobb man lägger ner är just att veta, att man har gett den fågeln en andra chans att få nya ungar på vingar.

Januariresa

Text och foto: Lars G Lindström

Vissa resor blir lyckade, vissa misslyckade och andra blir av olika anledningar inte alls av.

FÖR DRYGT ETT ÅR SEDAN, i december 2008, upptäcktes en ismåsa i Simrishams hamn. Fågeln hittades lördagen den 5/12 och sågs hela veckan efter i fiskehamnen där den hade ett överflöd av mat. På "Svalan" publicerades ett otal fina bilder på måsen som precis som den förra ismåsen (2004-2005) som besökte vårt land var relativt oskygg.

Jag har aldrig sett måsen från ishavet och blev, när jag såg alla fina bilder som var tagna av fågeln, mer och mer intresserad av att

åka till sydöstra Skåne för att få se fågeln och ännu hellre få fina bilder på den.

Helgen efter upptäckten av den rara måsen närmade sig, och fortfarande sågs den varje dag i fiskehamnen och jag blev mer och mer sugen att åka den långa vägen. På lördagen tog jag ett beslut. Om fågeln fortfarande är kvar på söndagen så åker jag.

På söndag förmiddag slog jag på datorn och gick in på "Svalan" för att se om någon hade sett ismåsen på morgonen. Jodå, som

vanligt så var den i fiskehamnen och åt av de fiskrester som fanns tillgodo.

Jag skickade ett sms till min rektor att jag ville ha ledigt på måndagen och ringde en vikarie som skulle jobba istället för mig.

Sedan gick jag in på SJ:s hemsida och kollade resvägen till Simrishamn. Tågtiderna passade jättebra, avgång från Hudiksvall på söndagskväll, framme i Lund klockan sex på måndag morgon och sedan buss till Simrishamn där jag skulle vara framme strax före åtta. I december börjar det att ljusna vid åttatiden på morgonen i Skåne så det var perfekt att komma fram den tiden. Dessutom så gick tåget tillbaka på måndagskväll och var framme i Hudiksvall så tidigt på tisdag morgon att jag skulle hinna till jobbet i tid.

Vid halvtett-tiden beställde jag tågbiljetterna, tur och retur till Simrishamn, på nätet. Jag fick en fråga om jag ville ha avbeställningskydd men eftersom jag skulle åka om cirka sju timmar så tog jag inte den extra kostnaden som det skulle ha inneburit att få tillbaka pengarna för biljetten om jag mot förmodan inte skulle kunna åka. Biljettpriset var strax under två tusen kronor. Därefter satte jag mig vid TV:n och tittade på skidskytte.

Vid fyra-tiden tänkte jag börja packa de få saker som jag behövde ha med mig men av någon anledning fick jag för mig att kolla "Svalan" ytterligare en gång. På väg till datorn fick jag negativa tankar. Tänk om det står "eftersökt men ej återfunnen" men så djävligt kunde det ju inte vara. På med datorn och in i "Svalan". På den senaste rapporten av ismåsen stod det precis det som inte fick stå "eftersökt men ej återfunnen". Jag trodde inte mina ögon så jag tittade en gång till. Det stod, till mina stora besvikelse samma sak, och den informationen hade inkommit strax efter halvtett, fem minuter efter att jag hade beställt min tågbiljett.

Man får acceptera att en fågel flyger iväg och försvinner men den hade ju kunna försvinna

tio minuter tidigare så hade jag aldrig hunnit beställa tågbiljetterna.

Hur skulle jag göra nu, åka iväg och chansa att måsen hade återvänt eller riva biljetterna och förlora de pengar som jag hade satsat. Efter att ha funderat en stund så var valet inte så svårt, sitta på tåget hela natten, vara i Simrishamn hela dagen och sedan tillbringa ytterligare en natt på tåget och dessutom troligtvis inte få se fågeln var inte så lockande. Så efter en del svordomar så var det bara att bita i det sura äpplet och förlora de pengar som SJ redan fått.

Efter detta beslut så ville jag inte veta om ismåsen kom tillbaka eller ej så jag kollade inte "Svalan" på flera veckor. I efterhand så har jag fått veta att måsen inte kom tillbaka och att jag tog rätt beslut att inte chansa och åka.

Revanch

Skam den som ger sig. Sedan slutet av november hade det funnits en övervintrande hedpiplärka i norra Halland. Hedpiplärkan är en mycket sporadisk gäst hos oss. Detta var bara det tredje fyndet i Sverige. Det andra gjorde Mats Axbrink på Hölick tre år tidigare men den fågeln hann jag tyvärr inte med att se. Hedpiplärkan häckar både i Nordamerika och i östra Sibirien med två olika raser. Fågeln på Hornslandet liksom den i Halland tillhörde den amerikanska rasen.

Dessutom höll en vitvingad trut till i Göteborgs hamn sedan dagen före julafton och eftersom jag har en dotter som bor i Göteborg så passade det utmärkt att besöka henne och samtidigt åka och kolla på fåglarna.

I mitten av januari bar det av. Jag skulle ta natttåget från Hudiksvall till Göteborg. Resan började inte speciellt bra. Det var något fel på SJ:s hemsida så några biljetter gick inte att köpa via "nätet". Det gick heller inte att fixa biljett på station så det var bara att försöka köpa biljett på tåget.

En sömning vitvingad trut i Göteborgs fiskehamn januari 2009.

Det var kallt, minus 18°, när jag strax före midnatt gick ner till stationen. Tåget skulle gå 00.30 så jag hade ganska gått om tid. När jag kom fram gick jag och kollade om tåget var i tid. Det var det ju givetvis inte utan det skulle komma cirka en timme försenat. Stationen var låst så det skulle bli kallt att gå och vänta. Ännu värre blev det efter ett tag då ny ankomsttid angavs till 02.45. Som tur var, var det några andra som också skulle med tåget och en av dem ringde till Securitas och en vakt kom och öppnade så att vi fick komma in och värma oss.

Tåget kom drygt två timmar försenat och

min förhoppning var att vi skulle kunna köra in lite av förseningen, för i januari är dagarna inte så långa, och jag hade ju inte hur mycket tid som helst på mig för att hitta truten och få möjlighet att fotografera den, men så blev det inte. Ordinarie ankomsttid till Göteborg var 09.10 men först en kvart efter tolv var vi framme.

Jag tog genast spårvagnen till Stigberstorget och gick med raska steg mot hamnen. Nu hade jag tur, nästan på en gång upptäckte jag truten där den låg och simmade i vattnet vid fiskehamnen. Jag fick några hyfsade bilder innan den lättade och flög ut mot Götaälv. Efter en halvtimme kom ett par fågelskådare från Stockholm som också skulle titta på truten. Tillsammans letade vi över en timme utan resultat, men plötsligt satt den på en brygga väldigt nära. Kameran smattade och jag fick flera bra bilder på fågeln. Nöjd och glad uppsökte jag en restaurang på Masthuggstorget där en öl och en macka satt perfekt. Därefter åkte jag till min dotter i Hammarkullen.

Nu återstod heddiplärkan. Jag hade kollat upp på ”nätet” hur jag skulle åka för att ta mig så nära fågeln som möjligt med kollektivtrafik. Jag hade dessutom skrivit ut kartor från Google över området där fågeln hade setts.

Upp tidigt nästa morgon. Först tog jag spårvagnen från Hammarkullen till Göteborgs central. Därifrån tåget till Kungsbacka. I Kungsbacka väntade en buss som skulle föra mig till Frillesås, en ort med ett hysat bandy-lag (näst högsta divisionen) i norra Halland. Där bytte jag buss. Ny slutdestination var Varberg men jag skulle inte åka ända fram. Jag tänkte stiga av vid en hållplats som hette ”Kärra affär” men busschauffören var väldigt hjälpsam och sa att han skulle stanna mellan två hållplatser så jag skulle få närmare till Årnäsuddens naturreservat där pip-lärkan övervintrade. Jag hade med mig både

Hedpipilärkan landade bara tio meter från mig, Årnäsuddens naturreservat januari 2009.

tubkikare och ryggsäcken med kameran och objektiven så flera av de andra passagerarna blev intresserade av vad jag skulle göra och lyssnade intresserat när jag förklarade för dem vad mitt mål var. Vi passerade kärnkraftverket i Ringhals innan bussen stannade och chauffören sa att nu var det dags att gå av.

Med hjälp av de kartor som jag skrivit ut så skulle det inte vara så svårt att hitta till Udden där fågeln hade setts den senaste månaden. Jag beräknade att det skulle ta ungefär en timme att gå de cirka fem kilometrarna. Trots kartan gick jag fel vid ett vägskäl men upptäckte snabbt mitt misstag. När jag hade cirka två kilometer kvar stannade en bil och en karl i samma ålder som mig undrade om jag ville åka med honom för han skulle också till pipilärkan.

När vi kom fram till parkeringen såg vi en klunga med folk som stod cirka fem hundra meter från bilen. Pipilärkan måste ju vara där så i rask takt gick jag den sista biten. Fågeln sågs inte just i det ögonblick som jag kom dit men efter bara några minuter tittade den fram mellan några stenar vid strandkanten tillsammans med några skärpipilärkor. Ganska snart tog den emellertid höjd och flög norrut. Min chaufför hade kommit efter mig så han hann inte se fågeln. De cirka femton personer som var där spred ut sig och började gå norrut efter stranden och leta men ingen hittade fågeln. Även jag letade givetvis och plötsligt slår en pipilärka ned endast tio meter framför mig. Snabbt förstod jag att det var hedpipilärkan och innan den åter flög iväg kunde jag få fina bilder på den.

Heddiplärkan födosökte oftast bland tången invid stranden.

Efter att ha beskådat och fotat fågeln ännu mera och letat efter de två vattenpiplärkor som hade varit där dagarna innan, men ej hittat dem, så var det dags att börja att gå tillbaka för att inte missa den enda buss som skulle gå norrut. Bussen skulle stanna vid "Kärra affär" och det var perfekt för då kunde jag gå in och handla lite mat för jag hade inte haft med mig någon matsäck (hade så mycket annat att bära på) och hungern började göra sig påmind allt mera. Efter en dryg timmes promenad så kom jag till samhället Kärra. När jag kom fram till hållplatsen hittade jag ingen affär. En karl med hund passerade och han berättade att affären varit nedlagd i tio år och att det inte fanns någon

annan heller. Det var ju kul. Nu var det bara att vänta den knappa timme innan bussen skulle komma i det ganska kylslagna vädret. Bussen anlände i tid och efter drygt två timmars färd var jag åter i Göteborg. All kollektivtrafik hade fungerat perfekt, inga förseningar och bytena hade gått bra. Man behöver inte ha bil för att ta sig fram. (En annan medlem i fågelklubben, Ville Fagerström, gjorde samma resa en månad tidigare men han gick inte sista biten utan åkte cykel). Efter missen med ismåsen hade jag haft tur med två arter. Det verkar som att ordspråket "tur och otur jämnar ut sig" stämmer. En vecka senare när några fågelskådare från Gävle skulle titta på heddiplärka var den försvunnen.

Gulhämpling norr om Kirik, Skåne.

Gulhämpling

Text och foto: Lars G Lindström

Efter att ha presenterat två nordliga arter, nordsångare och dvärgsparv, två sydliga, brandkronad kungsfågel och fältpiplärka följer ytterligare en sydlig art i serien om sällsynta häckfåglar i Sverige.

GULHÄMPLINGEN ÄR EN LITEN GULGRÖN FINKFÅGEL (11–12 cm) med gul övergump och kort, tjock näbb. Sången består av en snabb räcka gnissliga, vassa och klirriga toner på jämn tonhöjd (brukar liknas vid krossat glas).

Utbredning och status.

Gulhämplingen kommer ursprungligen från Medelhavsområdet. En expansion norrut

över Alperna påbörjades på 1800-talet och fortsatte under 1900-talet. Den första kända häckningen i Norden ägde rum i Falsterbo 1942 varefter tre häckningsfynd gjordes i Skåne på 1940-talet. Från och med 1958 har gulhämplingen varit regelbunden häckfågel i Skåne, framför allt i Åhus där arten fortfarande har sitt kärnområde.

Sitt starkaste fäste har gulhämplingen idag

längs Skånes östkust. En inventering 1980 gav uppskattningsvis 40–45 revirhävande hanar, varav 20–21 revir i Åhus. Därefter har beståndet ökat även om vissa lokaler har övergivits och tillfälliga svackor i populationen har konstaterats vissa år. Under häcknings säsongen 1999 påträffades 30–40 sjungande hanar i Åhus. En minskning tycks dock ha skett under det senaste decenniet. Etablerade bestånd finns även i Kivik och på ett flertal lokaler längs östkusten ner till Stenshuvud. Fasta häckande bestånd finns dessutom i Ystad och Falsterbo och regelbunden häckningsförekomst har konstaterats i Kristianstad och Alnarp.

Gulhämplingens expansion har även spritt sig norrut och revirhävande fåglar uppträder regelbundet i Blekinge, Småland och Halland. Enstaka fåglar ses årligen så långt norrut som Sörmland och Uppland. Säkra eller troliga häckningar utanför Skåne har bland annat konstaterats i Östergötland 1968, Halland (Falkenberg 1979 och förmodligen även 1980, Varberg 1995, Halmstad 2000), samt på Öland 1987. Under 1990-talet har antalet ströfynd utanför Skåne ökat något och uppvaktande/bobyggande fåglar har bland annat noterats i Uppland (1994). Vinterakttagelser görs så gott som årligen i Skåne.

Ekologi

Gulhämplingen föredrar öppna, soliga miljöer och lever i Sverige huvudsakligen i bebyggda strandtallskogar. Arten är trädhäckande och placerar oftast sitt skålformade bo på fyra-åtta meters höjd ute på tallarnas yttersta grenar. Kullstorlek 3–4 ägg som ruvas i cirka 12 dagar. Gulhämplingen kan föda upp två kullar årligen. Dieten består mest av frön, men ungarna matas även med insekter. Övervintring sker huvudsakligen i Medelhavsländerna. Det är inte känt vilka faktorer som möjliggjort gulhämplingens expansion.

På kontinenten är gulhämplingen en mycket vanlig fågel. Denna bild är tagen på Korsika 2007.

Hot

Eftersom gulhämplingarna i Sverige tycks dras till mänsklig bebyggelse lider de ingen brist på lämplig häckningsmiljö och fåglarnas biotop är inte hotad. Arten har varit på stark frammarsch i landet, men som alltid med nyinvandrade arter på den yttre gränsen till sitt utbredningsområde så finns det en risk att fåglarna drabbas hårt av slumpfaktorer som extrem väderlek under flyttningen eller häckningsperioden. Troligen är predation det främsta hotet mot arten och ekorre och kråka tillhör fågelns normala predatorer. Under 1996–1999 visade studier av 20 häckningsförsök i Skåne att endast sex par (30 procent) lyckades med häckningen. Orsaken till det dåliga häckningsresultatet kan i ett par fall ha varit kallt och

regnigt väder, men de flesta bona plundrades av ekorrar under ruvningstiden och även ett bo med ungar av kråka.

Åtgärder

På lokaler där gulhämplingen har fasta häckande populationer bör markägare till större områden som campingplatser, kommunala parker, strandtallskogar och även tomtägare informeras så att trädfällning eller andra större ingrepp undviks under häckningsperioden.

Den svenska stammen av gulhämpling är

så pass liten att den uppfyller kriteriet D under ”Starkt hotad”. Arten är emellertid mycket vanlig på kontinenten vilket är motivet för nedgraderingen till ”Sårbar”.

De två senaste fynden i Hälsingland ligger så långt tillbaka som från 1992 då två gulhämplingar rastade hemma hos Willy Karelius i Kitte i början av juni och på hösten sågs en individ i Nordanå, Alfta.

Själv såg jag en hanne sitta och sjunga i fjällbjörkskogen i centrala Kiruna i juni 2008, så arten kan uppträda långt från sina häckningsområden.

Stenknäck, en ovanlig fågel i våra trakter fotograferad av Claes Blennborn vid fågelbordet hemma på Hjortronvägen.

En trädkrypare ringmärks. Foto: Lars G Lindström.

Ringmärkningsverksamheten

2009

Kenneth Karelius (text), Lars-Göran Lindström (text och foto)

UNDER 2009 MÄRKTES 2280 individer av 73 olika arter. Antalet ringmärkta boungar blev 1196.

Ugglorna som haft två bra häcknings-säsonger lyckades inte alls och ingen slag-uggla kunde märkas.

Antalet tornfalkshäckningar var på nytt högt och även om antalet märkta ungar inte kom upp i fjolårets siffra kunde dock över hundra märkas.

Antalet ringmärkta silltrutsungar rasade

igen och endast 51 ungar märktes. Även tord-mularna lyckades dåligt och det ringmärktes bara en tredjedel så många ungar som året innan.

Ringmärkning av flyttande fåglar under hösten på Reffelmansviken gav 736 fåglar. Ingen invasion av gråsiska skedde under hösten och det var en av orsakerna till det låga antalet ringmärkta fåglar. Ny ringmärknings-art blev svart röststjärt. Det tyder på att häckning skett i närheten. Den andra försärlan

märktes i september. Trevligt var också de nio stjärtmesar som kunde märkas.

CES-märkning

CES (Constant Effort Sites) är en standardiserad ringmärkningsmetod som har använts i Sverige under 13 år. Syftet med CES-märkningen är att skapa ett underlag för att kunna analysera trender i populationsstorlek, reproduktion och mellanårsöverlevnad hos de arter som fångas.

Ringmärkningen inom CES-projektet är strikt standardiserad och skall ske efter samma rutiner som föregående år. Det gäller både nätens placering, datum för fångsten samt tider på dygnet då ringmärkningen utförs. Drygt 20 platser är med i projektet.

Vår märkning på Reffelmansviken är inte med i projektet och är inte lika standardiserad men antalet nät och nätplatser är ungefär lika år från år. Det som skiljer sig från slutet av 90-talet är att antalet ringmärkningsdagar har minskat men de viktigaste, helgdagarna, är ungefär lika många.

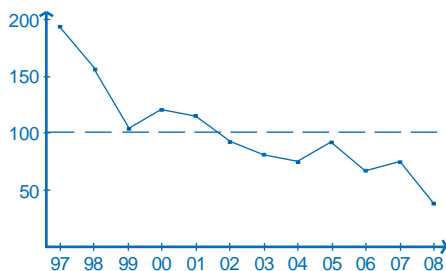
CES-märkningen i Sverige visar bland annat att två arter, rörsångare och sävsparv uppvisar en både långsiktig och kraftig minskning av populationsstorleken under de år

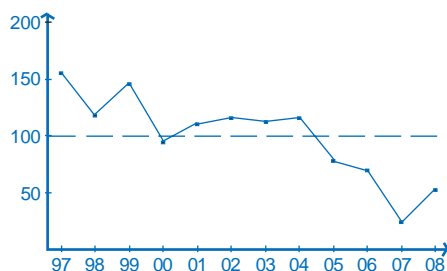
som märkningen pågått (se figur 1 och 3). Detta faktum gjorde det intressant att titta om en liknade trend kan utläsas av våra märkningssiffror.

Rörsångare

Från av att ha haft en topp i mitten av 1990-

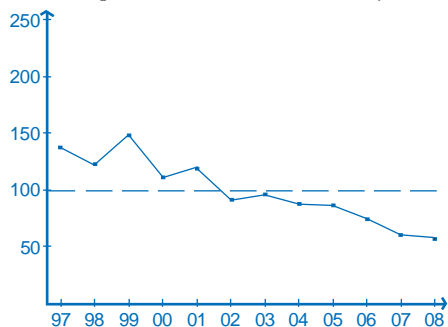
Figur 1. Populationsnivå hos adulta rörsångare 1997-2008, allt uttryckt som index där index 100 är lika med medelvärdet för perioden. CES-märkningen.

Figur 2. Ringmärkta rörsångare 1997-2008 på Reffelmansviken, allt uttryckt som index där index 100 är lika med medelvärdet för perioden.

talet minskade rörsångaren ganska kraftigt till milleniumskiftet. Därefter skedde en stabilisering under några år då index låg i stort sett på samma nivå. De senaste fyra åren

Figur 3. Populationsnivå hos adulta sävsparvar 1997-2008, allt uttryckt som index där index 100 är lika med medelvärdet för perioden. CES-märkningen.

har ytterligare en kraftig minskning skett så att index ligger nu på ungefär en tredjedel jämfört med hur det var för 13 år sedan (se figur 2). De rörsångare som fastnar i våra nät kommer dels från lokalt häckande fåglar men också av mera långväga fåglar på väg till sina vinterkvarter i Afrika. Vi har märkt av en minskning av båda. Index för 2009 blev 40 så ingen ökning har skett.

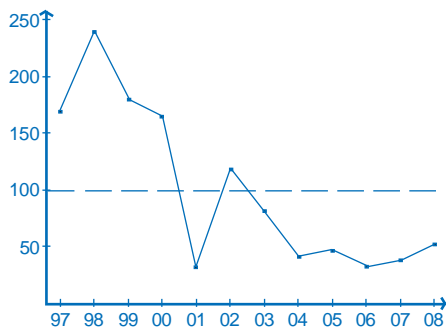
Sävsparv

I slutet av förra decenniet låg ringmärkningsciffrorna för sävsparv mycket högt. Efter en rejäl dipp 2001 ökade antalet året efter för att sedan minska de följande åren och ligga på en mycket låg nivå jämfört med för tio år sedan. Indexet för sävsparv har de senaste åren legat på ungefär en fjärdedel av värdet i slutet av 1990-talet (se figur 4). Index 2009 för sävsparv var 60.

Vi kan alltså se samma negativa utveckling för båda arterna. Kom ihåg att ett minskat antal märkningsdagar spelar roll när det gäller våra siffror.

Orsaker

Minskningen av ett bestånd beror i huvudsak på två orsaker. Den ena är förhållandena

Figur 4. Ringmärkta sävsparvar 1997-2008 på Reffelmansviken, allt uttryckt som index där index 100 är lika med medelvärdet för perioden.

under flyttning och övervintring och den andra är häckningsframgången. För rörsångarens del verkar minskningen inte vara entydig. Troligtvis beror den på en kombination av negativa förändringar både i häckningsområdet och i vinterkvarteren.

För sävsparven verkar det som att det i första hand är förhållanden i häckningsområdet som är avgörande för sävsparvens sentida negativa utveckling. (Källa: SOF 2009. *Fågelåret 2008*. Halmstad)

Återfynd

Under året inkom 91 återfynd av 18 arter. Ett flertal **silltrutar** avlöstes. Bland dem kan nämnas det första fyndet från Cypern där en nästan tio år gammal trut avlöstes i slutet av mars 2008, drygt 300 mil från märkplatsen på Jättbågan. Hela nio silltrutar avlöstes i Ashdod, Israel alla i mars 2009. Tre av trutarna var nästa 14 år gamla. Ytterligare två intressanta fynd av silltrut gjordes, båda från nya länder. I Massawa, Eritrea hittades i mars 2007 en trut vid liv men sjuk med diarre. Den fördes till huvudstaden Asmara för kontroll av eventuell fågelinfluensa. Den dog tyvärr senare. Avståndet från märkplatsen på Gran var 5 435 km. En annan silltrut som märktes på Prästgrundet i juni 2008 hittades död i Rivno Dubrovitskiy Distr. Lisove, Ukraina i september samma år. Avstånd 1208 km (1).

Det myckna märkandet av **storskarv** har gett som resultat ett flertal återfynd under de senaste åren. En skarv märkt på Sandreveln, Hudiksvall 2008 skjöts i Leon Villameca, Spanien i december samma år. En annan skarv märkt samtidigt avlöstes i februari 2009 i Mandalselva, Vest-Agder, Norge. Ytterligare två skarvar hittades döda i södra Europa, en i Frankrike och en i norra Italien (2).

Av **tornfalk** inkom fem återfynd. Däribland ett från Buskerud, Drammen, Norge

där en falk märkt som unge i en holk i Hogland, Ilsbo hittades död. Fågeln hade ”kommit in i konstruktion ej avsedd som boplatz eller för fångst av djur”. En annan falk hittades död i Ardennes Semuy, Frankrike och ytterligare en fågel flög mot en glasruta och dog i Dorset, England knappt sex månader efter märkningen (3).

Första fyndet av **havstrut** från Skottland gjordes i Peterhead East Quay där en drygt fyra månader gammal fågel avlöstes i slutet av oktober 2008. Fågeln var född på Gråhäll, Söderhamn (4).

Talgoxen är en mycket stationär art men ibland gör de små flyttningar. En hona märkt i Håstaby, Hudiksvall i december 2007 hittades död i en holk i Trehörningssjö, Ångermanland i april 2009 knappt 24 mil från märkplatsen (5).

Trots att **lövsångaren** är den art som vi ringmärker flest av så är återfynd ovanliga. I juni 2009 kontrollerades dock en fågel av ringmärkare på Ottenby, Öland. Fågeln var märkt som årsunge på Reffelmansviken i augusti året före. Den hade alltså tillbringat sin första vinter i Afrika och var nu åter på väg norrut till sin första eventuella häckning (6).

Två Afrikafynd av **fisktärna** inkom under 2009. Det första var en fågel märkt på Fästmön, Kråkön i juni 2006 som kontrollerades av ringmärkare i Kap-provinsen, Sydafrika i början av oktober 2009. Avstånd från märkplats 10 483 km. Det andra en fågel som knappt nio år gammal kontrollerades av ringmärkare i Senegal i april 2009. Fågeln var märkt på Vitörarna, Jättendal (7).

Nötväcken är ytterligare en mycket stationär art. En fågel märkt i Håstaby hittades dock död, tagen av katt, i Sandviken, Gästrikland (8).

Från Norge, Sör-Tröndelag, kom det första återfyndet av **gråhäger**. Det var en fågel var märkt som en av fem ungar på Skälön,

Iggesund i maj 2007. I augusti 2008 hittades endast ringen, alla rester av fågeln var borta (9).

Kontroller

Arton kontroller av andra ringmärkta fåglar gjordes 2009. De flesta var som vanligt havs- och kungsörnar avlästa på åtlar. Av

havsörnarna var fem födda i Finland, två i Uppland och fem i svenska Lappland (A). De fem kungsörnarna var födda i Jämtland (2), Västerbotten (2) och en i södra Lappland (B). En **skogsduva** märkt i Uleåborg, Finland i juli 2007 hittades död, troligen tagen av ugglan eller rovfågel, vid Norrbo kyrka ett drygt år senare (C).

Art	Pull	Flygg	RMV	Summa
Storskarv	129			129
Fiskgjuse	2			2
Fjällvråk		1		1
Tornfalk	107			107
Strandskata	3			3
Storspov	3			3
Mindre strandpipare	1			1
Roskarl	6			6
Labbe	2			2
Skrattmåse	104			104
Fiskmåse	45			45
Gråtrut	134			134
Silltrut	51			51
Havstrut	15			15
Fisktärna	127			127
Silvertärna	284			284
Tobisgrissla	4			4
Tordmule	52			52
Berguv	2			2
Kattuggla	8	3		11
Lappuggla		1		1
Större hackspett		2		2
Ladusvala	11			11
Ängspiplärka		2	2	2
Trädpiplärka		5	5	5
Gulärta		1	1	1
Forsärta		1	1	1
Gärdsmyg		1	1	1
Järnsparv		65	65	65
Rödake		30	27	30
Blåake		9	9	9
Rödstart		1	1	1
Sidensvans		1		1

Art	Pull	Flygg	RMV	Summa
Svart rödstjärt		1	1	1
Björktrast	6	1	1	7
Taltrast		2	2	2
Trädgårdssångare		30	30	30
Svarthätta		27	27	27
Ärtsångare		13	13	13
Törnsångare		12	12	12
Sävsångare		10	10	10
Rörsångare		15	15	15
Kärrsångare		1	1	1
Lövsångare		210	208	210
Gransångare		111	111	111
Grönsångare		5	2	5
Kungsfågel		7		7
Grå flugsnappare		2	1	2
Svartvit flugsnappare	18			18
Talgoxe	7	115	37	122
Tofsmes		4		4
Blåmes		48	18	48
Stjärtmes		9	9	9
Talltita		4	1	4
Nötväcka		6		6
Trädkrypare		5	1	5
Törnskata		1	1	1
Skata		1		1
Kaja	4			4
Nötskrika		1		1
Stare	71			71
Pilfink	1	4		5
Bofink		18	5	18
Bergfink		2		2
Rosenfink		2	2	2
Gråsiska		159	15	159
Snösiska		2		2
Steglits		32	32	32
Grönfink		5	2	5
Grönsiska		31	18	31
Domherre		5		5
Sävsparv		58	58	58
Videsparv		1	1	1
Summa	1 197	1 083	746	2 280

Återfyndskarta

- 1 Silltrut
- 2 Storskarv
- 3 Tornfalk
- 4 Havstrut
- 5 Talgoxe
- 6 Lövsångare
- 7 Fisktärna
- 8 Nötväcka
- 9 Gråhäger
- A Havsörn
- B Kungsörn
- C Skogsduva

Korttålarcka

Text och foto: Lars G Lindström

LÖRDAGEN DEN 24 OKTOBER HITTADE MATS AXBRINK (vem annars) en korttålarcka vid Själhällorna på Hornslandet. Det var det första fyndet för Hälsingland. Han ringde till mig men jag hade inte möjlighet att åka ut då.

På söndag morgon åkte jag och Mats Sundkvist ut till Hornslandet för att försöka hitta fågeln om den nu var kvar. Vädret var inget vidare, några plusgrader, mulet och lite småregn ibland. När vi kom ut till Själhällorna såg vi att det redan var folk där. Tord Swales från Söderhamn, och en kompis till honom, stod med tubkikarna riktade mot den lilla viken på norra sidan av halvön där fågeln hade varit det mesta av tiden dagen innan. – Har ni sett fågeln? var den första frågan vi ställde när vi kom fram till dem. Och det

hade de gjort. Alldeles nyss hade den födosökt bland tången tillsammans med en snösparv.

Vi tog fram tubkikarna och började att spana av viken. Snösparven hittade jag snabbt och efter en liten stund dök det upp en liten lärka alldeles intill en sten. Korttålarcka!

Snart anlände flera av fågelklubbens medlemmar, upphittaren själv, Karin Svensson och Bosse Fagerström, alla fick efter kortare eller längre tid se lärkan.

Efter en liten stund tog den höjd och flög längre ut mot spetsen av Själhällorna. Men helt plötsligt, utan att någon av oss såg det, var den tillbaka vid favoritstället.

Jag hade kameran med mig men förhoppningarna att få några bra foton på fågeln var inte speciellt stora i det för fotografering dåliga ljuset med en alldeles mörk himmel.

Jag började försiktigt gå mot den lilla viken där den uppehöll sig. Med jämna mellanrum stannade jag och tittade i handkikaren efter den. Den var mycket svårsedd då den smälte in perfekt mot sandstranden, dessutom liten och mycket rörlig.

Jag tog några kort på ganska långt håll och försökte sedan närma mig fågeln ännu mera, men vips så tog den höjd och flög en bit längre bort. Detta upprepade sig några gånger innan jag gav upp. Tydligen hade den ett ganska långt säkerhetsavstånd som jag inte fick komma innanför.

Fågeln stannade kvar en vecka vid Själhällorna och ett femtontal av klubbens medlemmar fick se den rara gästen.

Korttålarckan häckar tämligen allmänt i Sydeuropa i öppet och torrt odlat landskap eller på karga slätter. I Sverige är den blott en sällsynt gäst mest i maj då den rastar på fält och på stränder.

De senaste tio åren har det gjorts mellan fem och femton fynd av arten årligen. Förra året sågs åtta olika exemplar på skilda platser i Sverige. I fjol (2008) besöktes Gästrikland av en korttålarcka.

Grönsångare. Foto: Lars G Lindström.

Program

Vår – höst

Ugglexkursion

23/2

Tid: 19:30
Samling: Lillfjärden
Ansvarig: Jonas Lind, 070-307 32 82

Får vi bara höra en uggle så slår vi förra årets ugglexkursion med råge. Så dött på ugglor som det var detta år har det aldrig varit förr.

Årsmöte

16/3

Tid: 18:30
Plats: Räddningstjänsten
Ansvarig: L G Lindström, 070-629 15 24

Sedvanliga årsmötesförhandlingar. Fågelklubben bjuder på fika. Undrar vad Kristina bakar för gott denna gång. Bildvisning/föredrag.

Tisdagsexkursioner

13/4, 20/4, 27/4, 4/5, 11/5, 18/5

Tid: 17:30
Samling: Lillfjärden
Ansvariga:

13/4 Karin Svensson, 070-513 48 66
20/4 Håkan Byrén, 070-258 71 71
27/4 Mats Åberg, 0650-946 84
4/5 Kristina Sjöström, 0650-743037
11/5 Jonas Lind, 070-307 32 82
18/5 Stig Sjödin, 070-652 77 57

Förhoppningsvis nya platser och nya fåglar.

Fågelskådningens dag

9/5

Tid: 07:00
Samling: Lillfjärden
Ansvarig: Karin Svensson, 070-513 48 66

Utflykt till Enånger. Vi besöker bland annat Fläckaviken och Borka brygga.

Nattsångare

11/6

Tid: 21:30
Samling: Lillfjärden
Ansvarig: Mats Axbrink. 070-608 99 14

På skolavslutningsdagen har fågelklubben sin kanske trevligaste exkursion. I den ljuga försommarnatten åker vi ut till lämpliga ställen och får höra mängder av nattaktiva fåglar (man kan ju alltid hoppas både på fint väder och mycket fågel).

Stornäset, Alnön

7/8

Tid: 07:00
Samling: Lillfjärden
Ansvarig: L G Lindström, 070-629 15 24

Vi besöker en helt ny lokal nämligen Stornäset på Alnön i Sundsvall. En mycket trevlig fågelokal som kan ge fina observationer på till exempel rastande vadare.

Ringmärkning

4/9

Tid: 06:00
Plats: Reffelmansviken
Ansvarig: L G Lindström, 070-629 15 24

Vill man se fåglarna på nära håll skall man besöka ringmärkningen på Reffelmansviken. Där kan man till och med få "klappkryss" på dem. I början av september så borde fågel-förekomsten vara som störst. De flesta sångarna har inte passerat oss helt, blåhakarna skall vara som flest och även järnsparv kan det finnas gott om. Märkningen är dock väderberoende och vid regn eller för hård blåst ställs den in.

World BirdWatch Day

2/10

Tid: 07:00
Samling: Lillfjärden
Ansvarig: Karin Svensson, 070-513 48 66

Vi avslutar höstsången med att delta i den världsomfattande fågelskådningen som äger rum denna dag.

Rapphöna

Foto: Kjell Johansson.

Foto: Kjell Johansson.

Foto: Lars G Lindström

Foto: Lars G Lindström

Foto: Lars G Lindström.

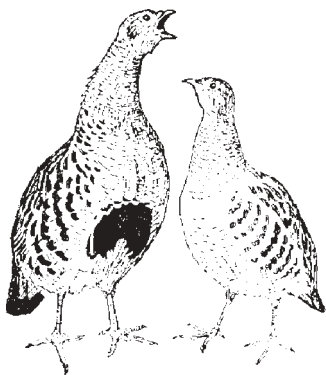

Enånger 100104. Foto: Lars G Lindström.

SEDAN STRAX FÖRE JUL UPPEHÅLLER sig ett par raphöna i Haga, Enånger. Ingen vet var de kommer ifrån. En av de boende skottar upp gångar på gräsmattan med snöslunga så att de skall kunna hitta mat. Tråkigt för raphönsen att det är en så tuff vinter med mycket snö och låga temperaturer. Det skall bli intressant att se om de klarar vintern.

Enånger 100104. Foto: Mats Åberg.

Nyårsexkursionen

2010-01-01

Karin Svensson

MÅNGA GÅNGER HAR MAN som fågelskådare fått försvara sin hobby. Frågar man en utomstående så vet jag att vissa tycker att vi fågelskådare är helknäppa. Vi stiger upp jättetidigt på morgonen och ger oss ut i vilket väder som helst. Ibland i hällregn, ibland i hård blåst och sträng kyla. Inget väder kan stoppa en inbiten skådare från möjligheten att få njuta av en ovanlig eller en vacker fågel. Men andra människor väljer ju till exempel att gå upp mitt i natten för att sätta sig i bilen och åka till en golftävling, en hundutställning eller till en arena för att titta på när monstertruckar krossar en massa mindre bilar. Vad som är knäppt och inte knäppt överlåter jag till andra att avgöra. Var och en får tycka som han vill. Men frågan är om inte årets nyårsexkursion låg i gränstrakterna för vad som ändå måste betraktas som lite knäppt...

Som vi alla vet kom det under december månad ovanligt mycket snö. Under nyårsnatten

fortsatte snöandet och när vi samlades nere vid Lillfjärden strax före klockan 08.00 kunde vi konstatera att det fallit ungefär tre decimeter nysnö. Dessutom fortsatte det att snöa under hela dagen och ibland var snöbyarna så täta att det bara gick att se några få meter framför sig. Sämsta tänkbara skådarväder med andra ord. Något nytt artrekord var inte att tänka på en dag som denna. Vi packade in oss i Jonas bil, han fick det stora förtroendet att köra vilket han gjorde med bravur. Det kändes tryggt att åka med honom på alla oplogade vägar. Efter Lillfjärden där grågås och gräsand prickades av åkte vi till Iggesund. I några rönnar vid hälsocentralen hade två starar hållit till sedan före jul, och efter en liten stund fick vi syn på dem i snöryan. En märklig syn, men det skulle komma ännu märkligare. Nästa anhalt var Enånger. I byn Haga hade det sedan jultid funnits ett par raphhöns. En boende i byn hade med snöslunga kört upp gångar på sin gräsmatta så att fåglarna kom åt marken och kunde hitta lite mat. Idag var givetvis gångarna totalt översnöade, men raphhönsen fanns kvar ändå och hade grävt ner sig i varsin snögrop. Det stack upp två huvuden och de såg faktiskt ut att ha det ganska mysigt i sina gropar. Men snacka om märklig observation. Raphhöna i Hälsingland under värsta snöstormen mitt i smällkalla vintern. I Haga mötte vi också Stefan och Robert från Söderhamn som nu anslöt till exkursionen. Vi åkte tillbaka till Iggesund och hittade arter som strömstare, sångsvan, grönsiska, steglits och björktrast. En bergfink upptäcktes också i en flock med grönfink. Nu var det dags att åka mot dagens andra lite spektakulära fågel, kungsfiskare inne på Iggesunds fabriksområde vid reningsdammen ute på Skälön. Eftersom kungsfiskaren befann sig inne på avspärrat industriområde hade Angeli Löfqvist-Snell lovat att följa med och låsa upp grinden, men frågan var om vi kunde

ta oss fram på den smala och oplogade vägen. Vi kröp sakta fram, att köra lite fortare gick inte för då slog snön upp över bilen och det blev en vit mur framför. Jag satt i baksätet och höll tummarna att vi inte skulle hamna i diket, men Jonas körde säkert och höll sig föredömligt på vägen och till slut var vi framme vid utloppet där kungsfiskaren höll till. Efter en liten stund dök den upp och vi kunde se den sittande på ett vasstrå alldeles vid vattenbrynet. En härlig obs! Flera koltrastar höll också till i samma område. Halvvägs tillbaka till Iggesund mötte vi traktorn som plogade vägen, så nu kunde vi andas ut.

Tillbaka mot Hudiksvall där vi först stannade till vid Tippen för att säkra arter som gråtrut och korp. Vid Sanna fanns som vanligt turkduvor vid Yngves matning, och en bofink hittades vid ett annat fågelbord. Nu var det dags att åka ut mot Hornslandet och havet. Jag valde att avbryta exkursionen och åka hem eftersom jag inte var riktigt återställd efter min halsfluss. De övriga åkte först till Kuggören, där snöfallet ibland var så tätt att det inte gick att se något alls. Men mellan de värsta snöbyarna lyckades de ändå hitta så pass ovanliga arter som skärnsnäppa och skrattmås. Mycket bra jobbat! Vanligare ar-

Det var inte denna kungsfiskare som sågs på nyårsdagen. Foto: Lars G Lindström.

ter som svärta, sjöorre, ejder, knölsvan och storskrake prickades också av. Sista anhalten blev Hölick, där det hittades två nya arter; alfågel och gråspett. Totalt sågs det under dagen 42 arter, ett resultat som ändå måste betraktas som riktigt bra med tanke på det bedrövliga vädret. Vi får verkligen hoppas att nyårsdagen 2011 bjuder på bättre väder, uppehåll, solsken och cirka -5 grader.

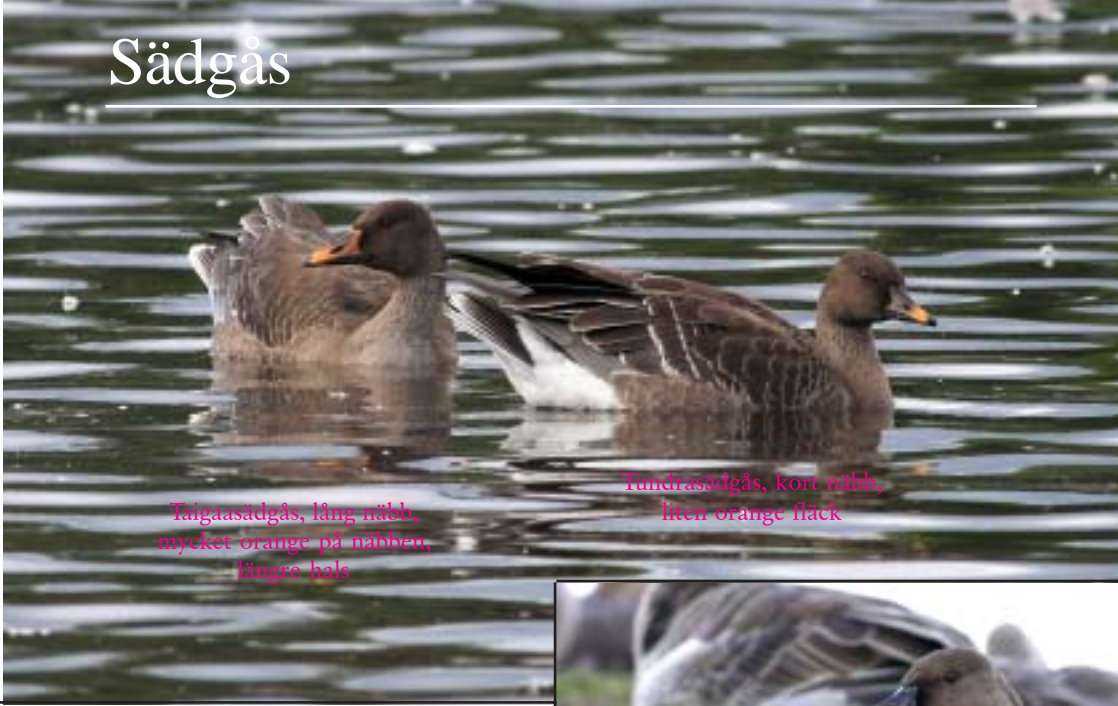
Fågelklubben har låtit trycka upp sitt emblem på dels en mycket varm och skön luva och på en mycket snygg keps. Är du intresserad kontakta Jonas Lindh, 070-30732 82. Luvan kostar 100 kr och

kepsen 70 kr. Skynda på för det finns ett begränsat antal.

Sädgås

Taigasädgås, lång näbb,
mycket orange på näbben,
längre hals

Tundrasädgås, kort näbb,
liten orange fläck

Sädgåsen förekommer i två raser, tundra-
sädgås, rossicus och taigasädgås, fabalis.
Tundrasädgåsen är något mindre, har
kortare hals, mörkare huvud och hals, kort
näbb som är mera trekantig med högre bas
än hos taigasädgåsen. Taigasädgåsen
häckar på ostörda myrar och gölar i taigan
medan tundrasädgåsen häckar på blöt
tundra långt i NÖ, nordvästra Sibirien.

Tundrasädgås till vänster,
kortare hals, mörkare
huvud, kortare näbb och
mindre orange på näbben.
Taigasädgås till vänster.

Blåmes vid fågelbord på Slättervägen. Foto: Lars G Lindström.

Vinterfåglar inpå knuten/ViK

Sista helgen i januari, kan du räkna dina fåglar i trädgården och vara med i en riksomfattande inventering som genomförs av Sveriges Ornitologiska Förening. Syftet med denna vinterfågelräkning är att kartlägga de övervintrande fåglarnas utbredning i landet. På sikt kan ViK vara en parameter i Miljöövervakningsarbetet. ViK är också ett sätt att öka allmänhetens intresse för fågelskydd genom utfodring av de kvarvarande fåglarna under den bistra årstiden.

Staffan Müller

Hur hjälper man fåglarna på vintern?

DET BÄSTA SÄTTET ÄR ATT STÖDUTFODRA dem hemma i trädgården, eller i naturen där det finns fågel.

Ett fågelbord eller någon form av fröautomat är bra att ha. Det finns en massa varianter på hemmabyggen som fungerar bra.

Några har tillverkat en automat av en upp- och nervänd så kallad petflaska. Andra använder hinkar eller bygger ett foderbord av spillbitar av trä.

Alla sätt är bra så länge fröerna håller sig på plats och fåglarna inte har möjlighet att trampa omkring i maten. Det är framför allt

domherre och grönfink som visat sig vara känsliga för de sjukdomar som kan spridas via fågelbordet. Salmonella är den sjukdom som kan ta kål på vissa svaga fågelindivider. Risken för spridning är minimal ifall man gör en automat där fåglarna inte kan bajsas i maten. Det kan tilläggas att en människa med normal vardagshygien kan känna sig helt lugn, och smittas inte av fåglarnas salmonella.

Vilket foder skall man använda?

Eftersom det finns många olika slags övervintrande fåglar med olika typer av näringsbehov och näbbkonstruktion, är det bra om man använder olika slags fröer. De traditionella är solrosfrö, havre och hampfrö.

Min favoritblandning är ungefär 80 procent solros, 15 procent havre och 5 procent hampfrö. Då kan var och en få sitt och fåglar av olika slag lockas till trädgården. Jordnötter är också delikata för småfåglarna (och skatorna). Problemet är att plastpåsen man köper dem i, som regel brukar gå sönder. Därför är en specialautomat att rekommendera.

Gammal frukt bör få sitta kvar på träden där hemma. Paradisäpple och rönn och alla andra frukt bärande träd och buskar, lockar sidsvensans och trast.

Sen får man inte heller glömma talgen! Vissa fågelarter är mest förtjusta i späck eller talg. Det finns att köpa antingen som råvara eller i form av talgbollar med inblandat frö.

Var skall man mata?

I trädgården är det bäst om det finns något buskage i närheten av utfodringsplatsen. Fåglarna vill ha möjlighet att kunna gömma sig under måltiden och då passar exempelvis en vinbärsbuske eller ett fruktträd bra.

Om du matar i skogen är det också bra om det sker i "skymundan" men platsen skall också vara lättillgänglig för besök och utfodring.

Även nötväcken besöker fågelborden. Foto: Lars G Lindström.

Vilka fåglar kommer till trädgården?

Ifall man anstränger sig med bara något som nämnts här, är det stor chans att man kan räkna in ett 15-tal fågelarter i trädgården.

Solrosorna gillas av alla fåglar, bland annat talgoxe, blåmes, talltita, entita, tofsmes, grönfink, bofink, bergfink, nötväcka, domherre, duvor, pilfink och gråsparv. *Havren* föredras av främst gulsparven och duvor. *Korn/vete* är till för framför allt pilfink och gråsparv samt duvor. *Hampfrö* gillas helst av de fåglar som har liten näbb, det vill säga grönsiska, gråsisiska och stjärtmes. *Jordnötterna* föredras av blåmes och talgoxe. *Talg* och *späck* är bra för flertalet av fåglarna. Trädkrypare, nötväcka, spettar och alla mesarna samt alla kråkfåglar gillar denna mat. Späck är bättre än talg! *Talgbollarna* är också till för dem

som är duktigast att hålla sig kvar på en snurrande boll: talgoxe och blåmes och framför allt stjärtesen. Även hackspetten kan bemästra talgbollen. *Fruktträden och bärbuskarna* lockar övervintrande koltrastar, björktrastar och kringstrykande siden-svansar.

Kommer det också mer sällsynta fåglar till fågelbordet?

Javisst! Det finns några långväga fågelarter som kommer till oss när maten tagit slut i deras normala övervintringsområden. Sidsensvansen är en sån art, men även tallbiten som också är en ”rysk” fågelart kan invadera när vi har gott om bär på exempelvis rönnen.

Nötkråkan är en annan art som kommer från Sibirien. Den föredrar framför allt de planterade prydnadsträden cembratall som har stora kottar, men på vintern gillar den också fågelbordens solrosfrö.

Sen finns det några arter som tack vare det mildare klimatet, tycks vilja etablera sig i här. Steglitsen (en otroligt färgrann fågel)

och stenknäcken hör till dem. De gillar också fröerna i trädgården.

Tallbiten är en otroligt grann fågel som lockas av rönnbär, paradisäpple och andra fruktträd. Turkduva är en annan art som kommit hit söder ifrån och kan ses i tätbebyggt område.

”Skräpfåglarna” då?

Hm! Man får räkna med såväl kaja som skata och kråka samt tamduva vid trädgårdens fågelmatning. Ta en titt på skatan så får du se en av landets vackraste fåglar! De kan bli ganska närgångna, men det är ju naturligt, liksom att de försvinner när vårens häckningsbestyr tar över.

Men sparvhöken?

Den är ”kronan på verket”! Det är den fågelart som tillsammans med sparvugglan har förmåga att slå sitt byte vid fågelbordet. När de kommer på besök vet man att balansen i den lilla natur som trädgården representerar, fungerar.

Vinterfåglar in på knuten

DEN SISTA HELGEN I JANUARI är det åter dags att räkna de fåglar som besöker ditt fågelbord. Den riksomfattande kampanjen som anordnas av Sveriges ornitologiska förening genomförs i år för femte gången. Fyll ditt fågelbord och räkna antalet individer av respektive art. Resultatet rapporteras sedan in på www.sofnet.org Mer information om kampanjen och hur räkningen går till finns att läsa på SOF:s hemsida (samma webbadress som ovan).

Årsmöte

Härmed kallas du till Fågelklubbens årsmöte

FÅGELKLUBBEN, HFK, HÅLLER SITT ÅRSMÖTE DEN 16/3 I RÄDDNINGSTJÄNSTENS LOKALER klockan 18:30. Sedvanliga årsmötesförhandlingar, bildvisning och fika (Fågelklubben bjuder)

